

بسم الله الرحمن الرحيم

معاونت پژوهش

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیادری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن بشری و دانشمندان و اخصای

بیت علمی و واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متهدی کردیم اصول زیر را در انجام خالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخفی کنیم:

- ۱- اصل برانت: التزام به برانت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلیند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج و دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشمندان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشورهای دیگر و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و بهکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، گروه الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی خودکشی از دیدگاه فقه و روانشناسی

استاد راهنما:

دکتر سید علی پورمنوچهری

استاد مشاور:

دکتر زهرا فهرستی

پژوهشگر:

فهیمة آقابابایی بنی

زمستان ۱۳۹۲

تقدیم به:

امام رئوف و مهربان

حضرت امام علی بن موسی الرضا (علیه آلاف التحية والثناء)

که رأفت ایشان را در تمامی فراز و نشیب گمگشتن زندگانی ام حس نمودم.

شکر و قدر دانی:

عن الرضا (ع) قال:

من لم يشكر النعم من المخلوقين لم يشكر الله عز وجل (مجلسی، محمداقر، بحار الانوار، ج ۸، ص ۴۴، حدیث ۴۷)

پاس خدای مهربان را که بادست توانای خود به من نیرو داد تا از پیچ و خم های کوچهای علم گذر کنم و از مشاهداتم توشه ای هر چند اندک ولی با ارزش برای خودم بردارم.

حال که بایاری خداوند و بالخص توجهات حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) این فصل از زندگی ام به پایان رسید بر خود لازم می دانم کنج پاس خالصانه ام را تقدیم نمایم به کسانی که به من آموختند آنچه را که نمی دانستم، زیرا تدوین این نوشتار را دیون راهنمایی آشنایی، هستم که در این مرحله از زندگی علمی، خود را ولدار آنها می دانم.

این رساله فرصت ارزشمندی بود تا از راهنمایی های دلسوزانه ای استاد دکتر آقایی و دکتر سید علی پور منوچهری بهره مند شوم، که در دشواریهای مسیر با تجربیات ارزنده شان مرا یاری فرمودند. همچنین از استاد فرزانه سرکار خانم دکتر زهره انفرستی که از زحمات مشاوره ای این پایان نامه را بر عهده داشتند و با مشاوره های دقیق خود، بنده را در پیروی از این راه یاری نمودند شکر و قدر دانی می نمایم. و از پروردگار هستی آرزوی توفیق روز افزون و سلامتی را برای شما خوانم.

بهمین لازم است از زحمات بی شائبه پدر و مادر که اقتدرم که همچون دو بال مرا در پیروی سیر زندگی ام یاری کردند، قدر دانی نمایم. و از همدلی و همراهی بهسر عزیزم که تمام شرایط را برای ادامه تحصیل در دانشگاه فراهم نمود و با قلب مهربانش همواره حامی من بود کمال شکر را دارم. و از صبوری فرزندان عزیز و دلبندم که رنج و مشقت را به خاطر تحصیل تحمل نمود شکر می نمایم.

در نهایت از همه دوستان و نزدیکانی که مراد تدوین و آماده سازی این مجموعه، یاری فرمودند سپاسگزاری می نمایم و توفیق روز افزون تمامی این عزیزان را از خداوند متعال خواستارم.

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب فهیمه آقابابایی بنی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۹۱۲۵۰۰۸۱ در رشته فقه و حقوق اسلامی که در تاریخ ۹۲/۱۱/۲۰ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی خودکشی از دیدگاه فقه و روانشناسی

با کسب نمره ۱۹/۵ و درجه عالی دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم :

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام ، مطابق ضوابط و رویه های موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء :

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۲/۱۱/۲۰

دانشجوی کارشناسی ارشد فهمیه آقابابایی بنی از پایان نامه خود دفاع نموده و با
نمره ۱۹/۵ بحروف نوزده و نیم تمام و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی		کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۴۰۷۹۱۲۰۳۷
عنوان پایان نامه: بررسی خودکشی از دیدگاه فقه و روانشناسی			
نام و نام خانوادگی دانشجو: فهیمه آقا بابایی بنی		تاریخ شروع پایان نامه: ۹۱/۱۱/۳	
شماره دانشجویی: ۸۹۱۲۵۰۰۸۱		تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۲/۱۱/۲۰	
رشته تحصیلی: الهیات و معارف اسلامی - فقه و مبانی حقوق اسلامی			
استاد /استادان راهنما: دکتر سید علی پور منوچهری		استاد/استادان مشاور: دکتر زهرا فهرستی	
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده): در اسلام حق حیات، حقی الهی است و تنها خداوند می تواند در آن تصرف تام و مالکانه داشته باشد. پس هرگونه سلب حیات از خود، بدون اذن پروردگار چه از سوی خود و چه از سوی دیگران ممنوع است. قتل نفس از گناهان کبیره به شمار رفته و مرتکب آن مستحق عقاب اخروی خواهد بود و فرقی بین کشتن خود و دیگری نیست. لذا، در این رساله به بررسی خودکشی از دیدگاه روان شناسی و انواع و انگیزه های آن و.... عوامل و علل خودکشی و پیشگیری و درمان خودکشی و در بحث فقهی و حقوقی آن به نظرات فقها مبنی بر حرمت خودکشی و ضمانت اجرایی که در این زمینه، پرداخته شده است. سلب حیات، اتانازی، انتحار و... از جمله مصادیق خودکشی می باشد. در مواقعی بنابر اجازه شرع - به اعتبار اصل مالکیت خداوند- انسان می تواند خود را در معرض خطر و سلب حیات از خود قرار دهد که جهاد و عملیات استشهادی و ایثار از مصادیق آن به شمار می رود. ریشه خودکشی از دیدگاه روانشناسی، اختلالات شخصیتی، افسردگی و بیماری های روانی است ولی در فقهی و حقوقی علی رغم حرمت خودکشی، سلب حیات از خود براساس ضرورت های اجتماعی در مواردی مانند (عملیات استشهادی، اکراه به قتل و اتانازی غیر فعال) مجاز اعلام شده است. کلیدواژه ها: خودکشی، اختلالات روانی و شخصیتی، حق حیات، حق سلب حیات، انتحار، قتل نفس، اتانازی، عملیات استشهادی.			

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه ☐ مناسب است ☐ تاریخ و امضا:

☐ مناسب نیست

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول: کلیات و مفاهیم.....	۴
گفتار اول: طرح تحقیق.....	۵
۱) بیان مسأله.....	۵
۲) اهداف تحقیق.....	۶
۲-۱) اهداف کلی.....	۶
۲-۲) اهداف جزئی.....	۷
۳) سوالات و فرضیه‌های تحقیق.....	۷
۳-۱) سوالات تحقیق.....	۷
۳-۲) فرضیه‌های تحقیق.....	۷
۴) اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن.....	۸
۵) قلمرو تحقیق.....	۹
۶) محدودیت‌ها و مشکلات تحقیق.....	۹
۷) روش کار و تحقیق.....	۱۰
۸) پیشینه بحث.....	۱۱
۸-۱) تاریخچه بحث خودکشی.....	۱۱
۸-۲) تاریخچه اتانازی.....	۱۳
۸-۳) پیشینه تحقیقاتی موضوع.....	۱۷
۹) جنبه نوآوری و جدید بودن.....	۱۸
۱۰) ساختار تحقیق.....	۱۸

گفتار دوم: واژه‌شناسی و مفاهیم.....	۱۹
(۱) معنی لغوی و اصطلاحی خودکشی.....	۱۹
(۱-۱) در لغت:.....	۱۹
(۲-۱) در اصطلاحی :.....	۱۹
(۳-۱) در اصطلاح شرعی انتحار عبارت است از:.....	۲۰
(۲) معنی و مفهوم خودکشی از دیدگاه روانشناسی.....	۲۲
(۳) اقدام به خودکشی.....	۲۳
(۴) خودکشی موفق.....	۲۳
(۵) خودکشی ناموفق.....	۲۳
(۶) تظاهر به خودکشی.....	۲۳
(۷) رفتار شبه خودکشی.....	۲۴
(۸) رابطه خودکشی و دیگرکشی.....	۲۷
(۹) معنای لغوی و اصطلاحی حق.....	۲۸
(۱-۹) معنای لغوی حق.....	۲۸
(۲-۹) معنای اصطلاحی حق.....	۲۹
(۳-۹) مفهوم حق.....	۳۲
(۱۰) معنای لغوی و اصطلاحی تکلیف.....	۳۴
(۱-۱۰) در لغت:.....	۳۴
(۲-۱۰) در اصطلاح:.....	۳۵
(۱۱) معنای لغوی و اصطلاحی اتانازی.....	۳۵
(۱-۱۱) در لغت:.....	۳۵
(۲-۱۱) در اصطلاح:.....	۳۶
(۱۲) معنی و مفهوم انتحار.....	۳۹

۴۱	 معنی لغوی و اصطلاحی عملیات استشهادی
۴۱	 (۱-۱۳) در لغت:
۴۱	 (۲-۱۳) در اصطلاح:
۴۳	 معنی لغوی و اصطلاحی جهاد، دفاع و شهادت
۴۳	 (۱-۱۴) جهاد در لغت:
۴۳	 (۲-۱۴) جهاد در اصطلاح:
۴۳	 (۳-۱۴) دفاع در لغت:
۴۴	 (۴-۱۴) دفاع در اصطلاح:
۴۴	 (۵-۱۴) شهادت و شهید در لغت:
۴۴	 (۶-۱۴) شهادت و شهید در اصطلاح:
۴۶	 فصل دوم بررسی خودکشی از منظر روانشناسی
۴۷	 گفتار اول: کلیاتی پیرامون ماهیت خودکشی
۴۷	 (۱) ماهیت خودکشی
۴۸	 (۲) انواع و تقسیمات خودکشی به اعتبار انگیزه
۵۰	 (۱-۲) خودکشی دیگر خواهانه
۵۲	 (۲-۲) خودکشی خودخواهانه
۵۳	 (۳-۲) خودکشی ناشی از نابسامانی
۵۶	 (۳) عوامل خطر ساز
۵۶	 (۱-۳) جنس
۵۹	 (۲-۳) سن
۶۴	 (۳-۳) نژاد
۶۶	 (۴-۳) مذهب
۷۵	 (۵-۳) وضعیت تاهل

۸۲	۳-۶) شغل.....
۸۹	۳-۷) شرایط اقلیمی.....
۹۶	۴) علل خودکشی.....
۹۶	۴-۱) عدم سلامت جسمی.....
۹۸	۴-۲) سلامت روانی.....
۱۰۱	۴-۳) بیماران روانی.....
۱۰۴	۴-۴) اختلالات افسردگی.....
۱۱۰	۴-۵) اسکیزوفرنی.....
۱۱۳	۴-۶) اختلال اضطرابی.....
۱۱۴	۴-۷) اختلالات شخصیت.....
۱۱۷	۴-۸) رفتار انتحاری قبلی.....
۱۱۹	۴-۹) وابستگی به الکل.....
۱۲۴	۴-۱۰) وابستگی به مواد مخدر.....
۱۲۷	۵) علل و انگیزه‌های خودکشی در منابع دینی.....
۱۲۸	۵-۱) ضعف ایمان و اعتقاد دینی.....
۱۳۰	۵-۲) بی‌اعتنایی به ارزش‌های اخلاقی.....
۱۳۰	۵-۳) توجه به مسایل دنیوی و دنیاطلبی.....
۱۳۰	۵-۴) عوارض طبیعی.....
۱۳۰	۶) روشهای خودکشی.....
۱۳۷	گفتار دوم: سبب شناسی خودکشی.....
۱۳۷	۶-۱) عوامل اجتماعی و نظرات روانشناسان.....
۱۳۷	۶-۱-۱) نظریه دورکهایم.....
۱۴۳	۶-۱-۲) نظریه هالبواکس.....

۱۴۳.....	۳-۱-۶) نظریه پاول.....
۱۴۶.....	۲-۶) عوامل روان‌شناختی و نظرات روانشناسان.....
۱۴۷.....	۱-۲-۶) نظریه فروید.....
۱۴۹.....	۲-۲-۶) نظریه مینگر.....
۱۵۰.....	۳-۲-۶) نظریات جدید.....
۱۵۲.....	۳-۶) عوامل زیستی.....
۱۵۶.....	۴-۶) عوامل ژنتیک.....
۱۵۸.....	۱-۴-۶) مطالعات دوقلوها.....
۱۵۹.....	۲-۴-۶) مطالعات فرزند خواندگی دانمارکی - آمریکایی.....
۱۶۰.....	۳-۴-۶) مطالعات ژنتیکی مولکولی.....
۱۶۱.....	فصل سوم پیشگیری و درمان خودکشی.....
۱۶۲.....	گفتار اول: پیشگیری از خودکشی.....
۱۶۲.....	۱) خصوصیات مشترک خودکشی‌ها.....
۱۶۸.....	۲) زمینه‌های پیشگیری.....
۱۶۹.....	۳) روش‌های پیشگیری از خودکشی.....
۱۶۹.....	۱-۳) پیشگیری اولیه.....
۱۷۲.....	۲-۳) پیشگیری ثانویه.....
۱۷۵.....	۳-۳) پیشگیری ثالثیه.....
۱۷۸.....	۴) راهبردهای ملی پیشگیری از خودکشی.....
۱۷۹.....	۵) راه‌کارهای پیشگیری از خودکشی.....
۱۷۹.....	۱-۵) راهکارهای عمومی جهت پیشگیری از خودکشی.....
۱۸۰.....	۲-۵) راهکارهای فردی خاص در پیشگیری از خودکشی.....

گفتار دوم: عوامل مهم در درمان خودکشی.....	۱۸۰
(۱) خودکشی به کمک پزشک.....	۱۸۰
(۲) عوامل پیش‌بینی‌کننده خودکشی.....	۱۸۵
۲-۱) سرنخ‌های کلامی.....	۱۸۶
۲-۲) سرنخ‌های رفتاری.....	۱۸۶
۲-۳) سرنخ‌های حاصل از بازنگری.....	۱۸۷
(۳) درمان خودکشی.....	۱۸۷
۳-۱) معالجه سرپایی و بستری کردن.....	۱۸۸
۳-۲) بستری شدن در بیمارستان.....	۱۹۲
۳-۲-۱) روان‌درمانی.....	۱۹۴
۳-۲-۲) درمان با الکتروشوک.....	۱۹۵
۳-۲-۳) دارو درمانی.....	۱۹۶
۳-۳) روش‌های غیر روان‌پزشکی.....	۱۹۷
۳-۴) ملاحظات اخلاقی و قانونی.....	۱۹۹
فصل چهارم بررسی حق و بررسی فقهی و حقوقی خودکشی.....	۲۰۱
گفتار اول: بررسی حق و رویکردهای آن.....	۲۰۲
(۱) ماهیت حق.....	۲۰۲
(۲) رابطه میان حق و تکلیف.....	۲۰۲
(۳) رویکرد دین اسلام به حق حیات.....	۲۰۴
(۴) رویکرد دین اسلام به حق مرگ.....	۲۰۹
(۵) حق مالکیت انسان نسبت به حیات و اعضاء بدن خود.....	۲۱۲
(۶) انواع سلب حیات.....	۲۱۵
۶-۱) سلب حیات از خود به نحو شرعی و مجاز:.....	۲۱۵

۲۱۶.....	۲-۶) سلب حیات از خود به نحو غیر شرعی و حرام:
۲۱۶.....	۷) بررسی آرای فقها در زمینه حق مالکیت انسان نسبت به حیات و اعضاء بدن خود
۲۱۹.....	گفتار دوم: بررسی فقهی خودکشی
۲۱۹.....	۱) حرمت خودکشی و ادله‌های آن
۲۲۱.....	۱-۱) خودکشی از نظر قرآن کریم
۲۳۳.....	۲-۱) خودکشی از نظر سنت
۲۳۸.....	۳-۱) خودکشی از نظر اجماع
۲۴۱.....	۴-۱) خودکشی از نظر عقلی
۲۴۶.....	۲) آثار و عواقب خودکشی
۲۴۶.....	۲-۱) آثار اخروی
۲۴۷.....	۲-۲) آثار دنیوی
۲۴۸.....	۳) نظرات فقهای عظام معاصر در زمینه وجوب حفظ نفس
۲۴۹.....	گفتار سوم: بررسی حقوقی خودکشی
۲۵۰.....	۱) ضمانت اجرایی ممنوعیت خودکشی در نظام حقوق اسلام
۲۵۱.....	۲) جنایت برخود به صورت عمد و غیر عمد
۲۵۱.....	۲-۱) جنایت برخود به صورت عمد
۲۵۱.....	۲-۲) جنایت برخود به صورت غیر عمد
۲۵۴.....	۳) بررسی تاریخی حقوق کیفری و جزایی ایران درباره خودکشی
۲۵۴.....	۳-۱) خودکشی از دیدگاه تاریخ حقوق کیفری ایران
۲۵۷.....	۳-۲) خودکشی از دیدگاه تاریخ حقوق جزایی ایران
۲۶۱.....	۳-۲-۱) خودکشی و شروع به آن
۲۶۳.....	۳-۲-۲) معاونت و شرکت در خودکشی
۲۶۴.....	۳-۲-۲-۱) بررسی حکم فقهی معاونت در خودکشی

۳-۲-۳	شرکت در خودکشی	۲۶۶
۳-۲-۴	اکراه بر خودکشی	۲۶۷
۳-۲-۴-۱	نظریه‌ی اول: سقوط حق قصاص و دیه	۲۷۱
۳-۲-۴-۲	نظریه دوم: عدم سقوط حق قصاص و دیه	۲۷۳
۳-۲-۴-۳	بررسی فرض دوم در حقوق موضوعه	۲۷۵
۳-۲-۴-۴	بررسی فرض سوم در حقوق موضوعه	۲۷۷
	فصل پنجم اتانازی	۲۸۱
	گفتار اول: بررسی مفهوم، انواع و مصادیق اتانازی	۲۸۲
	۱) مفهوم اتانازی	۲۸۲
	۲) انواع اتانازی	۲۸۴
	۳) مصادیق اتانازی	۲۸۷
	گفتار دوم: بررسی حکم فقهی و اقسام اتانازی از دیدگاه فقه و حقوق	۲۹۰
	۱) حکم اتانازی از دیدگاه فقه شیعه	۲۹۰
	۲) اقسام اتانازی از دیدگاه فقه و حقوق	۲۹۰
	۱-۲) فرض اول: فاعل اتانازی خود بیمار	۲۹۱
	۲-۲) فرض دوم:	۲۹۲
	۳-۲) فرض سوم: فاعل اتانازی غیر بیمار، حیات مستقره، عدم اذن بیمار، فعل ایجابی:	۲۹۳
	۴-۲) فرض چهارم: فاعل اتانازی غیر بیمار، حیات مستقره، فعل سلبی	۲۹۳
	۵-۲) فرض پنجم: فاعل اتانازی غیر بیمار، حیات غیر مستقر، فعل ایجابی	۲۹۶
	۶-۲) فرض ششم: فاعل اتانازی غیر بیمار، حیات غیر مستقر، ترک فعل	۲۹۷
	۳) دیدگاه اسلام درباره‌ی بیماری‌های سخت یا علاج ناپذیر	۲۹۹
	۴) نظرات فقهای عظام معاصر درباره‌ی اتانازی	۳۰۲

فصل ششم عملیات استشهادی.....	۳۰۵
گفتار اول: اهمیت و فلسفه دفاع و ارزش شهید و شهادت طلبی.....	۳۰۶
۱) اهمیت و فلسفه دفاع.....	۳۰۶
۲) ادله ارزش شهید و شهادت طلبی.....	۳۰۷
۱-۲) آیات قرآن کریم.....	۳۰۷
۲-۲) روایات.....	۳۰۹
۳) ادله فقهی وجوب دفاع.....	۳۱۰
۱-۳) آیات قرآن کریم.....	۳۱۰
۲-۳) روایات.....	۳۱۱
۳-۳) اجماع.....	۳۱۲
۴-۳) عقل.....	۳۱۵
گفتار دوم: بررسی عملیات استشهادی.....	۳۱۵
۱) ماهیت عملیات استشهادی.....	۳۱۵
۲) مبانی فقهی عملیات استشهادی.....	۳۱۶
۳) ادله فقهی عملیات استشهادی.....	۳۱۷
۱-۳) آیات قرآن کریم.....	۳۱۷
۲-۳) روایات.....	۳۲۳
۳-۳) سیره پیامبر و اولیای خدا.....	۳۲۶
۴-۳) دلیل عقلی.....	۳۲۹
۴) فتاوی فقه‌های معاصر اسلام درباره‌ی عملیات استشهادی.....	۳۳۱
۵) بررسی مقایسه‌ای عملیات استشهادی و انتحار از دیدگاه اسلام.....	۳۳۵
۱-۵) تفاوت عملیات شهادت طلبانه و انتحار.....	۳۳۵
۲-۵) اقوال فقهاء اسلام درباره تفاوت عملیات استشهادی با انتحار.....	۳۳۸

فصل هفتم نتایج و پیشنهادات.....	۳۳۹
جمع‌بندی نهایی:.....	۳۴۰
تفاوت دو دیدگاه روانشناسی، فقهی و حقوقی خودکشی.....	۳۴۰
نتایج بحث:.....	۳۴۳
پیشنهادهای:.....	۳۴۹
منابع و مآخذ.....	۳۵۱
ضمائم.....	۳۶۴

مقدمه

خودکشی پدیده‌ای فراگیر و جهانی است و در طول تاریخ به اشکال و میزانهای مختلف مشاهده شده است. در ابتدا به نظر می‌رسد که خودکشی یکی از اعمال شخصی و در محدوده اختیارات فردی است، اما می‌گذرد. از یک نگاه خودکشی رفتاری خود ویران‌گرانه محسوب می‌شود ولی از نگاه دیگر خودکشی تهاجمی است به سوی دیگران. که برای او قابل تحمل نیست. فرد می‌خواهد به دیگران اعلام نماید که نیازمند پشتیبانی آنان است او می‌خواهد لزوم تغییر شرایط پیرامونش را به دیگران اعلام نماید. بجز گروه کوچکی از بیماران که قصد پایان دادن به زندگی خود را داشته‌اند. آنها شرایط زندگی و دشواریهای متعدد آن را قابل تحمل ندانسته‌اند. پس با دقت بیشتر، قبل از آنکه به ناتوانی فرد در بحرانها و مشکلات توجه نماییم، ناگزیر از توجه به فرضیه‌ها و بسترهایی هستیم که در آن شرایط و زمینه‌ها، بیش از پیش در چنین افرادی به وجود می‌آیند. اگر به کلیت محیط انسانی توجه نماییم که شیوه‌های زندگی فرد را تعیین نموده و ویژگیها و ساختار روانی فرد و ظرفیت و توانایی او برای مقابله با استرسهای محیطی را فراهم می‌آورد.

با رشد فکری و توسعه بینش‌های علمی، بشر به این پدیده ناخوشایند اجتماعی به دیده انتقادی، بدبینانه و موشکافانه نگریسته و در وضع قوانینی جهت زدودن آن از صحنه اجتماع از هیچ کوششی فروگذار نکرده است. در فرا راه رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، هر چند بر پیچیدگی‌های روابط و مناسبات اجتماعی افزوده شده و نیازهای جدیدی خلق می‌شوند و هرچه فاصله طبقات اجتماعی از هم بیشتر شده و فاصله بین وسایل و اهداف ارزشمند و به هنجار جامعه فزونی می‌یابد، میزان سرخوردگی و در نهایت خودکشی‌ها نیز افزایش می‌یابد. نابسامانی اجتماعی، سازمانی و نابرابری اجتماعی از عمده دلایلی است که در میان علت‌های خودکشی مطرح است. عوامل متعددی در بروز خودکشی نقش دارد از جمله این عوامل اختلالات روان‌پزشکی مانند: افسردگی، اسکیزوفرنی و... فاکتورهای اجتماعی و بحران‌های اجتماعی است.

در زمان ما مطالعه خودکشی از دیدگاههای مختلف اهمیتی تازه یافته به ویژه از حدود سالهای ۱۹۵۰ به بعد به حجم مطالعات در این زمینه افزوده شده است و بررسی در آن، در حوزه فعالیت‌های تخصصی سازمان‌هایی که در سطح بین‌المللی فعالیت می‌کنند اهمیتی بیش از پیش یافته است. با توجه به اینکه خودکشی از معضلات مهم جامعه است و تمام اقشار جامعه اعم از طبقات بالا و طبقات پایین جامعه را دربر می‌گیرد لذا در این تحقیق به بررسی آن از دیدگاه روانشناسی و فقهی و حقوقی و همچنین مصادیق آن از جمله اتانازی و عملیات استشهادهی پرداختیم تا عوامل موثر در آن را مورد بررسی و تبیین قراردهیم.

در زمان کنونی علی‌رغم آنکه حفظ حیات انسانی از اهمیت خاصی برخوردار است، متأسفانه هر روز موارد زیادی از آن چه به طریق شخصی و چه تحت عناوین قانونی انجام می‌شود، این در حالی است که در شریعت اسلام حفظ جان را واجب دانسته است، زیرا حفظ جان افراد به منزلهی حفظ بنیان جامعه است

خودکشی پدیده‌ی غیر عادی در تمام جوامع، اعم از ابتدایی‌ترین تا پیشرفته‌ترین آنها وجود داشته و توجه محققین و عموم مردم را به خود جلب نموده است. مطالعه‌ی پژوهش‌های متخصصان علوم انسانی در طی قرن‌های گذشته نشان می‌دهد که عده‌ی کثیری از آنها وقت خود را صرف کشف علل خودکشی و تا حد امکان، از بین بردن عوامل مؤثر در پیدایش خودکشی نموده است تا شاید بتوان راهی به سوی رفع یا کاهش این آفت اجتماعی بگشایند و هر روز در جهان سه هزار نفر جان خود را بر اثر خودکشی از دست می‌دهند، علی‌رغم اینکه خودکشی باعث محرومیت، هلاکت و عذاب اخروی، شخصی می‌شود که مرتکب چنین عملی شده است. خودکشی از نظر اجتماعی و عرف بسیار ناپسند است و از نظر عقل و دین نیز محکوم است.

در ایران آمار خودکشی به مراتب نسبت به سایر کشورهای جهان کمتر است و در میان کشورها، رتبه ۴۳ را در مورد نرخ خودکشی به خود اختصاص داده است، اما متأسفانه در سال‌های اخیر این آمار رو به افزایش نهاده است و این مطلب احساس مسئولیت و همت بیشتری را می‌طلبد تا با روشن کردن